

tók kurzusokra iratkozhatnak fel, megtekinthetik érdemjegyeiket stb.

A könyvtárosoknak keresniük kell a kapcsolódási pontokat azokkal az egyetemi szervezeti egységekkel, amelyek a fentebb bemutatottakhoz hasonló innovatív eszközöket fejlesztik, alkalmazzák. Élen kell járniuk az ilyen eszközök kipróbálásában, és bátorítaniuk kell a hallgatókat is olyan alkalmazások kifejlesztésére, amelyek növelhetik a könyvtári szolgáltatások hatékonyságát.

Egy 2009-es felmérés tanúsága szerint a felmérést követő három évben a hallgatók jelentős része, mintegy fele a mobil készülékét fogja használni olyan szolgáltatások igénybevételére, amelyeket a felmérés elkészülésekor még a személyi számítógépén vagy a laptopján vett igénybe. Hasonlóképpen kétharmaduk prognosztizálta, hogy e három évben többet, illetve jóval többet fog az okostelefonjával internetezni, mint a felmérés idején. A könyvtáraknak impozáns szolgáltatásokkal kell erre készülniük: digitális tartalmaikat oly módon tegyék elérhetővé, amely nem csupán elfogadható a felhasználók számára, hanem egyenesen az igényeikre szabott. A könyvtáraknak mielőbb, megfelelő stratégiák kidolgozásával és implementálásával kell válaszolniuk a mobil technológiai forradalom jelentette kihívásokra.

gépén vagy a laptopján vett igénybe. Hasonlóképpen kétharmaduk prognosztizálta, hogy e három évben többet, illetve jóval többet fog az okostelefonjával internetezni, mint a felmérés idején. A könyvtáraknak impozáns szolgáltatásokkal kell erre készülniük: digitális tartalmaikat oly módon tegyék elérhetővé, amely nem csupán elfogadható a felhasználók számára, hanem egyenesen az igényeikre szabott. A könyvtáraknak mielőbb, megfelelő stratégiák kidolgozásával és implementálásával kell válaszolniuk a mobil technológiai forradalom jelentette kihívásokra.

/LIPPINCOTT, Joan K.: *A mobile future for academic libraries.* = *Reference Services Review*, 38. köt. 2. sz. 2010. p. 205–213./

(Dancs Szabolcs)

Az SFX hivatkozásmutató (citation linker) alkalmazása

A *Hilton M. Briggs Könyvtár* (Dél-Dakota Állami Egyetem, USA) a *Dél-Dakota Könyvtári Hálózat* (*South Dakota Library Network*) tagja, a legnagyobb és a legteljesebb állománnyal rendelkező könyvtár Dél-Dakotában. Több mint egymillió kötetből és közel 60 ezer folyóiratból áll a gyűjtemény, az előfizetett adatbázisok száma 200 fölött van (2009. évi adat).

A könyvtár évekig az *EBSCO A-Z* listát használta az előfizetett folyóiratok és újságok elérésére, majd úgy döntöttek, hogy áttérnek az SFX linkfeloldó használatára. 2009-ben megtörtént az átállás, és akkor implementálták az úgynevezett hivatkozásmutatót (citation linker) is.

Az OpenURL linkfeloldó már számos könyvtár-automatizálással foglalkozó szolgáltatónál megtalálható, például *LinkFinderPlus* (*Endeavor Information Systems*), *LinkSolver* (*Ovid Technologies*), *LinkSource* (*EBSCO*), *OL2* (*Fretwell-Downing Informatics*), *Serials Solutions 360 Link*, *SFX* (*Ex Libris*), *Sirsi Resolver*, *TOUR* (*TDNet*), *VLink* (*Infor*), *WebBridge* (*Innovative Interfaces, Inc.*), és *WorldCat Link Manager*. A felsorolt linkfeloldók közül az SFX rendelkezik a legtöbb OpenURL-t implementáló adatbázissal.

Az SFX lehetővé teszi a könyvtár gyűjteményében lévő, és a könyvtár által előfizetett adatbázisok teljes szövegű elérését, illetve ha a keresett dokumentum csak nyomtatott formában érhető el, akkor

a könyvtári OPAC példányadatának megjelenítését. Az SFX beállításánál arra is van mód, hogy ha a keresett dokumentum nincs meg a könyvtári forrásokban, az SFX szolgáltatási ablakból könyvtárközi kölcsönzés kérést indítson a használó.

Az SFX két módon nyújt módot a könyvtári források elérésére. Az egyik lehetőség az A-Z lista, amely a könyvtár által előfizetett folyóiratok kereshető és böngészhető listája. Ebben keresni cím, tematikus kategóriák, szolgáltatók és ISSN szerint lehet. A másik a hivatkozásmutató, amely folyóiratickek, folyóiratfüzetek, és könyvek gyors elérését teszi lehetővé a kereső által ismert valamilyen adat alapján. Eredményül a szolgáltatási ablakban a különböző elérési lehetőségeket mutatja a rendszer.

A hivatkozásmutató olyan keresési lehetőség, amely nemcsak folyóiratickek, hanem folyóiratok, könyvek, e-könyvek keresését is megkönnyíti. A dokumentumot különböző ismert adatai, például ISSN, ISBN, digitális objektumazonosító (DOI), PubMed azonosító (PMID) alapján kereshetjük. Mivel a hivatkozásmutató az SFX szolgáltatás része, ezért kereséskor az SFX tudásbázisa alapján be tudja azonosítani, hogy milyen formában érhető el a dokumentum: teljes szövegű elektronikus, vagy a könyvtárban nyomtatott formában. Ha egyik formában sem áll rendelkezésre, akkor könyvtárközi kölcsönzési kérés indítható a megjelenő szolgáltatási ablakból.

Irodalmi áttekintés

Kevés tanulmányban olvashatunk a hivatkozásmutatóról. Az irodalomkutatás során a referált cikk szerzője a témát érintően csak egy közleményt talált. 2005-ben az Egyesült Államok *Kutatókönyvtárak Egyesületének* (*Association of Research Libraries = ARL*) 99 könyvtárában vizsgálták az elektronikus folyóiratok és adatbázisok elérését. A felmérés szerint 94 könyvtárban használtak A-Z listát az adatbázisok elérésére, 95 könyvtárban volt mód az adatbázisok tematikus elérésére, 27 könyvtárban volt közös, kiterjesztett keresés (federated search), 86 könyvtár készített A-Z listát az elektronikus folyóiratok eléréséhez és 55 könyvtár alkalmazott hivatkozásmutatót. Az 55 hivatkozásmutatót használó könyvtár közül 21 általános, 8 folyóirat, 17 vegyes, vagyis általános és folyóirat keresésre kialakított volt. A hivatkozásmutatót közvetlenül csak 13 könyvtári honlapról lehetett elérni, 25 könyvtárnál a honlap második oldalán helyezték el.

Az idézett tanulmány nem foglalkozott a hivatkozásmutató konfigurálásával és az egyes metaadatok keresési eredményt befolyásoló hatásával sem. A Briggs Könyvtárban az SFX hivatkozásmutató implementálása során számos problémával találkoztak, amikor a standard interfészt kezdték használni.

Módszer

A könyvtár 2009 májusában indította az SFX üzemszerű használatát, azt követően pedig megkezdte az SFX hivatkozásmutató implementálását. A legtöbb egyetemi könyvtárhoz hasonlóan az alkalmazást átalakítás nélkül, a standard kereső interfész használatával kezdték tesztelni.

A tesztelésben könyvtárosok vettek részt, és különböző, általuk ismert vagy azonosított dokumentumokat kerestek. A tesztelés öt hónapig tartott. A keresés során észlelt problémákról a könyvtárosok tájékoztatták e cikk szerzőjét, aki megvizsgálta azokat. Az elemzések során kiderült, hogy nincs szükség az űrlapon szereplő összes metaadatra, némelyik ugyanis inkább gátolta, mint segítette a keresést. A tesztelés eredményeire támaszkodva átalakították a hivatkozásmutató kereső interfészét, és 2009 októberében megkezdtek az üzemszerű használatot.

A hivatkozásmutató három konfigurációs fájlból áll: folyóiratcikk, folyóirat és könyv tml, ezeket a fájlokat kellett módosítani. Könyvek keresésénél alapértelmezésként az elektronikus könyvek, és nem a könyvtári online katalógusban lévő nyomtatott könyvek voltak elérhetők. Ahhoz, hogy könyvek keresésénél a könyvtári állomány példányaira is mutasson link, vagy a példányadatok SFX-be töltésére, vagy az SFX plug-in alkalmazására volt szükség. Megvizsgálva a lehetőségeket, arra jutottak, hogy a példányadatok betöltése időrabló eljárás, és az egyszeri betöltés után a példányadatok aktualizálása folyamatos feladatot jelent a könyvtárosoknak. Új példány vagy a már bevitt példányadat módosítása esetén ugyanis mind a könyvtári integrált rendszerben, mind az SFX-ben aktualizálni kell őket. A Briggs Könyvtár az SFX plug-in alkalmazása mellett döntött az Aleph katalógusban lévő könyvek példányainak megjelenítése érdekében.

Eredmények

A hivatkozásmutató implementálásakor az volt a cél, hogy a használónak minél kevesebb metaadatot kelljen beírnia, amikor meg akar találni egy folyóiratcikket, folyóiratot, vagy könyvet.

Folyóiratcikk kereső ablak

A folyóiratcikk hivatkozásmutató szerzői metaadatként tartalmazta a vezetéknevet, az utónevet és az utónév kezdőbetűt. Úgy találták, hogy felesleges ezeket az adatokat kitölteni, hasonlóan a cikk címére és a záró oldalszámra sem volt szükség. A tesztelés során, a kereséseket és a találatokat elemezve meghatározták a minimálisan szükséges mezőket, melyek a következők: folyóirat címe vagy az ISSN, a kötet, füzet száma, kezdő oldal és a megjelenés dátuma.

A megjelenési év metaadat nem elegendő azoknál a folyóiratoknál, amelyeknél hozzáférési korlátozás van. Előfordult ugyanis a cikk megjelenésétől függően, hogy az első szám nem volt megtalálható, míg a második már igen, ha csak az évet írták be. A hozzáférési korlátozás időtartamának kiszámítása a legtöbb esetben hibás volt, ha a megjelenési hónap metaadatot nem adták meg.

Az SFX tudásbázisa tartalmazza az egyes szolgáltatók által kínált szolgáltatásokat, a szolgáltatókhoz tartozó portfóliót és a küszöbértékeket. Ennek a nagy mennyiségű adatnak a karbantartá-

sa folyamatos, az Ex Libris havonta tölti fel az aktualizált adatokat. A könyvtár a lokális adatoknál adja meg, hogy melyik szolgáltatónál melyik folyóiratot, adatbázist fizette elő, van-e és milyen időtartamra vonatkozik a hozzáférési embargó, ami helyi szinten az általánostól eltérő is lehet. Ha a könyvtár szolgáltatót vált, azt az SFX helyi tudásbázisban módosítani kell.

A korábban jelzett hozzáférési korlátozás kiszámításánál a problémát az okozta, hogy az SFX a küszöbértékeket nem a füzetek szintjén kezeli. Tekintettel arra, hogy ez rendszeresen hibás keresést eredményezett, a Briggs Könyvtár fejlesztési

kérésben fogalmazta meg a hozzáférési embargó kezelésének módosítását.

A keresések tesztelése eredményeképpen átszerkesztették a kereső ablakot, a felesleges metaadatokat kivették, és csak olyanokat hagytak benne, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a rendszer megtalálja a keresett cikket (1. ábra).

Folyóirat kereső-ablak

Hasonlóan a folyóiratcikk kereséséhez, ezt a kereső ablakot is átszerkesztették, ebből is kihagyták a felesleges metaadatokat (2. ábra).

Title **Subject** **Advanced** **Citation Linker**

Have a citation for a specific article? There are 2 ways of getting the article easily and quickly.

1. Fill out the form:

Exact Journal Title (or ISSN)

Date Year Month (optional) Day (optional)

Volume Issue Start Page

2. OR enter a DOI or PMID:

DOI or PMID

[clear](#) **Go**

1. ábra Folyóiratcikk kereső ablak

Article **Journal** **Book**

Find a specific issue of the journal.

Exact Title (or ISSN)

Date Year Month (optional) Day (optional)

Volume Issue

[Clear](#) **GO**

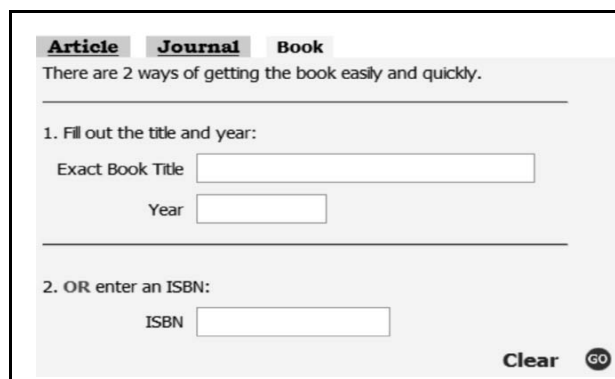
2. ábra Módosított folyóirat-kereső ablak

Könyv kereső ablak

A könyv hivatkozásmutató mind a nyomtatott, mind az elektronikus könyvek keresésére szolgál, vagyis a használó mindazon könyveket megkapja, amelyek a könyvtári OPAC-ban és/vagy a könyvtár elektronikus forrásai között megtalálhatók. Ebben a kereső ablakban is voltak olyan metaadatok, amelyek – a tesztelés eredményeként – feleslegesnek bizonyultak, a könyv ezek kitöltése nélkül is megtalálható volt. A kötet- és a részinformáció például nem szükséges, ugyanis sok szolgáltató ezeket nem veszi figyelembe könyveknél.

A tesztelés során észrevették, hogy olyan könyveket is megtalált a rendszer, amelyek az SFX tudásbázisában benne voltak, de a könyvtári gyűjteménynek nem részei. Az SFX logikája szerint ilyenkor a könyvtárközi kölcsönzés kérését kínálhatja fel a könyvtár. A könyvtárosok szerint azonban ez zavart okozott a használóknál, ezért fejlesztési kérésben fogalmazták meg, hogy az SFX tudásbázisban lévő, de a könyvtári gyűjtemény szerint inaktív státuszú könyvek ne jelenjenek meg az SFX szolgáltatási ablakban.

A könyvek kereső ablak metaadatait is egyszerűsítették, mert azt találták, hogy egy könyv keresésénél az ismert adatok általában a szerző, a cím, a megjelenési év vagy az ISBN. Az SFX tudásbázisban a könyvek szerzői nem szerepelnek, ezért csak szerző alapján nincs találat – így a szerző metaadatát is kivették a könyv hivatkozásmutatóból (3. ábra).

3. ábra Módosított könyvkereső ablak

Megállapítások

A Briggs Könyvtár gyakorlata alapján elmondható, hogy érdemes használni a folyóiratcikk hivatkozásmutatót, amely része a folyóiratok A-Z listának. A hivatkozásmutató teljes változatát, amely folyóiratcikk, folyóiratok és könyvek keresésére szolgál, ki lehet tenni a könyvtár honlapjára, innen indítva a könyvtár gyűjteményeiben való keresést.

Irodalom (válogatás az eredeti cikkből)

CAUDLE, D. M. – SCHMITZ, C. M.: Web access to electronic journals and databases in ARL libraries. = Journal of Web Librarianship, 1. köt. 1. sz. 2007. p. 3–24.

CHANG, S. H.: Full-text article linking: where are we now? = Chinese Librarianship: an International Electronic Journal, 23. sz. 2007. (www.iclc.us/cliej/cl23chang.htm)

Ex Libris: SFX: overview, 2008. (www.exlibrisgroup.com/category/SFXOverview)

SouthDakota StateUniversity: Hilton M. Briggs Library – muchmore than books, 2009. (www.sdstate.edu/academics/hilton-m-briggs-library.cfm)

US National Library of Medicine: PubMed help, 2009. (www.ncbi.nlm.nih.gov/bookshelf/br.fcgi?bookL1help/pubmed&partL1pubmedhelp)

/XU, Fei: The SFX citation linker and its enhancements. = Library Hi Tech, 28. köt. 3. sz. 2010. p. 377–390./

(Naszáros Edit)

OXFORD BIBLIOGRAPHIES ONLINE

Introducing the most advanced and authoritative subject bibliographies available across the humanities and social sciences

Combining the best features of a research level encyclopedia and the traditional bibliography tailored to meet the needs of today's online researchers.

- **Selective lists of citations** to the best and most useful print and online resources

- **Headings** used to concisely identify the types of resources and key areas of scholarship, whilst helping to guide you through the entry

- **Specially-commissioned expert recommendations** provide narrative guides, supportive text, and annotations

- **Updated monthly** with new entries and updates to existing entries, with new modules added 3 times a year

NEW MODULES BEING REGULARLY ADDED

AVAILABLE 2010

- Atlantic History
- Biblical Studies
- Buddhism
- Classics
- Criminology
- Islamic Studies
- Medieval Studies
- Philosophy
- Renaissance and Reformation
- Social Work

AVAILABLE 2011

- Anthropology
- Cinema and Media Studies
- Communication
- Education
- Hinduism
- Latin American Studies
- Linguistics
- International Relations
- Music
- Political Science
- Public Health
- Sociology
- Victorian Literature

www.oxfordbibliographies.com

OXFORD
UNIVERSITY PRESS

Discovering Information in the Digital Age with Oxford University Press

Oxford University Press' recent academically-driven online innovations have focussed on discoverability in the Social Sciences & Humanities.

Initially, there was a race to put information online. Now the question isn't whether it is online, but how easy it is to find. If it wasn't online it was starting to become invisible – but now it is becoming invisible unless it is discoverable. Publishers need to create visual pathways through information.

"The *Oxford Bibliographies Online* (OBO) project is a result of 18 months of intensive market research conducted with scholars and students about their online research habits. Through surveys, phone interviews, and campus visits, we asked them about how the advent of digital scholarship has affected everything from gathering reading lists to keeping abreast of important scholarship in their field. Across the range of academic disciplines a common theme emerged that we heard over and over again: as David Forsythe at the University of Nebraska-Lincoln put it, "*The academy is in crisis—we are drowning in the sheer amount of scholarly research now available to us.*"

That's what OBO is about. We've gone to the top scholars across a discipline and asked them to write a type of "literature guide" to the themes and topics within their areas of specialty. Each of these essay guides are rich with citations and annotations providing deep context, expert recommendations, and narrative pathways through the most useful and important works on the topic. Gathering together 50 or 100 of these similarly-structured essays addressing all the areas within a single discipline results in an immensely powerful new resource designed to address academic information overload culture head on.

Find out more for yourself by visiting www.oxfordbibliographies.com

New modules include Victorian Literature, Communications, International Relations, and Public Health and Epidemiology.

30-day free trials are available to institutions, contact onlineproducts@oup.com to register.